

Biuro Poszukiwań i Identyfikacji

<https://poszukiwania.ipn.gov.pl/bbp/aktualnosci/15607,Raciborz-Trwaja-poszukiwania-ofiar-raciborskiego-wiezienia-komunistycznego.html>
2021-01-26, 16:49

Racibórz: Trwają poszukiwania ofiar raciborskiego więzienia komunistycznego

Od 2 listopada 2020 r. Biuro Poszukiwań i Identyfikacji IPN prowadzi prace poszukiwawcze na cmentarzu parafialnym „Jeruzalem” w Raciborzu. Celem badań jest odnalezienie szczątków 15 ofiar komunizmu, straconych i zmarłych w raciborskim więzieniu w latach 1947-1952, w tym 7 żołnierzy Podziemia Niepodległościowego (ZWZ-AK, DSZ, WiN, KWP, NSZ), 6 współpracowników Podziemia (ZWZ-AK, DSZ, WiN, ROAK, NZW, LCL), członka antykomunistycznej organizacji młodzieżowej i ofiary przymusowej kolektywizacji wsi.

Racibórz jest do dziś siedzibą zakładu penitencjarnego z połowy XIX wieku, który po wojnie, jako Więzienie Centralne dla ok. 1300 osadzonych, przyjmował skazanych z całej Polski, w tym także więźniów politycznych. W latach 1945-1956, prawdopodobnie z powodu epidemii gruźlicy, pogłębionej ciężkimi warunkami bytowymi w przepełnionym ponad miarę więzieniu – zmarło wielu osadzonych. Większość z nich pogrzebano na cmentarzu „Jeruzalem”.

Biuro Poszukiwań i Identyfikacji IPN stanęło zatem przed rzadką okazją odnalezienia w jednym miejscu np. uczestników słynnych akcji zbrojnych na Kielce z sierpnia 1945 r. i Radomsko z kwietnia 1946 r.; partyzanta plutonu KWP-NSZ „Wędrowiec” i specjalisty od ucieczek rodem z poakowskiej „Organizacji Makopola”; żołnierza kpt. Hedy „Szarego” i bliskiego współpracownika st. sierż.

Dziemieszkiewicza „Roja” – ofiar komunizmu z Podlasia, Mazowsza, Lubelszczyzny, Kielecczyzny, Ziemi Sandomierskiej, Łódzkiej i Górnego Śląska.

Cechą wyjątkową cmentarza „Jeruzalem” jest pozostawienie miejsc pochówków z lat 40-tych i 50-tych na tyłach nekropolii w niemal nienaruszonym stanie. Daje to niecodzienną sposobność poszukiwań szczątków ofiar komunizmu w pierwotnym ułożeniu spoczynkowym.

Pewnym wyzwaniem okazało się jednak ustalenie dokładnych granic dawnych kwater, częściowo dziś zaspanych lub zniwelowanych, przebiegu rzędów i numeracji grobów. W rozwikłaniu tej zagadki pomogła drobiazgowa analiza ksiąg pochówków od założenia cmentarza w końcu XIX wieku, ale także powojennych zdjęć lotniczych, układu betonowych stel, karp (pniaków drzew), linii działek, itp.

Na obecnym etapie działania BPiI IPN koncentrują się na odnalezieniu szczątków 9 ofiar:

kpr. Ryszard Chrzanowski ps. „Kos”, ur. w 1925 r. w Brześciu, pow. skarżyski; żołnierz ZWZ-AK już od 1941 r., m.in. w oddziale por./kpt. Antoniego Hedy „Szarego”, a następnie w oddziale WiN ppor. Wacława Borowca „Niegolewskiego”, „Szacha”, „Mata”; uczestnik słynnych akcji zbrojnych z 24 III 1944 r. na starachowickie zakłady zbrojeniowe Hermann Göring Werke oraz 5 VIII 1945 r. na więzienie w Kielcach; aresztowany 24 IX 1947 r. przez PUBP w Końskich, skazany przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Łodzi na 10 lat więzienia, osadzony w Piotrkowie Trybunalskim i w Raciborzu, gdzie zmarł 12 II 1949 r. w wieku 24 lat;

Józef Jankowski ps. „Płaza”, ur. w 1895 r. w Lesznie, pow. przasnyski; żołnierz Błękitnej Armii gen. Hallera i uczestnik wojny o niepodległość w latach 1919-1920, od 1942 r. w Armii Krajowej, następnie w komórce WiN Leszno, aresztowany za współpracę z grupą NZW sierż. Edwarda Dobrzyńskiego „Orzyca”, „Żubra”, skazany 17 VIII 1948 r. przez WSR w Warszawie na 5 lat więzienia; osadzony w więzieniu Warszawa Praga (Toledo), w Rawiczu i w Raciborzu, gdzie zmarł 2 XII 1952 r. w wieku 56 lat;

Wacław Laskowski ps. „Wielki”, ur. w 1911 r. w Szyszkach, pow. pułtuski; uczestnik wojny obronnej w 1939 r., w latach 1948-1951 razem z rodzeństwem wielokrotnie udzielał pomocy st. sierż. Mieczysławowi Dziemieszkiewiczowi – sławnemu „Rojowi” – i jego żołnierzom z Komendy Powiatu „Ciężki” NZW; zatrzymany przez PUBP w Ostrowi Mazowieckiej, skazany 11 XII 1951 r. przez WSR w Warszawie na 9 lat więzienia; więziony w Pułtusk, Warszawie (Toledo), Strzelcach Opolskich i w Raciborzu, gdzie zmarł 8 XII 1952 r. w wieku 41 lat;

Tomasz Piątek, ur. w 1906 r. w Słupcu, pow. buski; przed 1939 r. członek SL; w czasie okupacji w BCh; po wojnie członek PSL; w latach 1948-1949 udzielał pomocy członkom nielegalnej organizacji „Legion Czarnego Lwa” ppor. Władysława Pezdy ps. „Gruby Władek”, „Janosik”, „Zakatyń”; aresztowany i 19 VII 1949 r. skazany przez WSR w Kielcach na 2 lata więzienia; osadzony w więzieniu w Raciborzu; rozważano przerwę w odbywaniu kary z powodów zdrowotnych, ale sprawę przewleczono; zmarł w więzieniu 28 X 1949 r. w wieku 43 lat;

Antoni Kieloch, ur. w 1896 r. w Aleksandrowie, pow. starachowicki, współpracownik oddziału partyzanckiego Stanisława Serafina „Śmiałego”, którego osobiście i jego żołnierzy kilka razy w 1949 r. nocował i żywił (przy ostatniej wizycie został aresztowany); 17 I 1950 r. skazany przez WSR w Kielcach na 5 lat więzienia, zmarł w więzieniu w Raciborzu 18 IX 1952 r. w wieku 56 lat;

Władysław Boroń, ur. w 1896 r. w Zagrodach, pow. buski; żołnierz 1 Pułku Artylerii Górskiej (odznaczony Krzyżem Walecznych), członek lokalnych przedwojennych elit, w czasie okupacji członek podziemia narodowego (SN). Razem z synem gromadził broń, najprawdopodobniej na cele podziemnej organizacji zbrojnej; skazany 17 XI 1949 r. na 10 lat więzienia przez WSR w Kielcach; więziony w Kielcach i w Raciborzu, gdzie zmarł 24 III 1952 r. w wieku 55 lat;

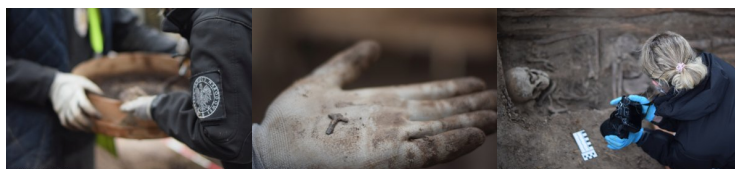
Jan Kwak, ur. w 1904 r. w Józefowie, pow. opoczyński; od III 1945 r. ukrywał na polecenie Podziemia Niepodległościowego broń i amunicję partyzancką z czasów okupacji; na skutek prowokacji UB, w 1947 r. wydał skrzynię rzekomo na cele organizacji WiN; zatrzymany i 20 IV 1948 r.

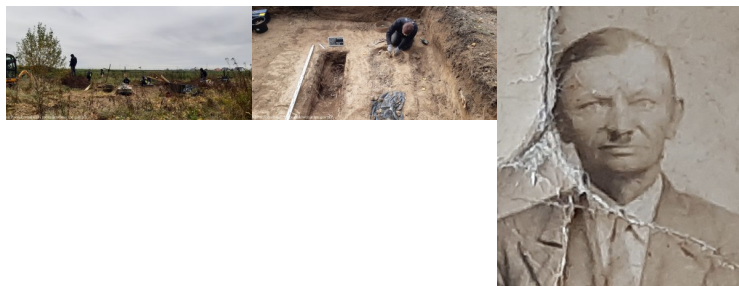
skazany przez WSR w Łodzi (na sesji wyjazdowej w Piotrkowie) na 7 lat więzienia; osadzony w więzieniu w Piotrkowie, następnie w Raciborzu, gdzie zmarł 1 VI 1951 r. w wieku 47 lat;

Rudolf Korzyniec, ur. w 1928 r. w Siemianowicach Śląskich; w 1949 r. członek organizacji młodzieżowej „Wolna Reakcja Narodowa” w Siemianowicach Śląskich; aresztowany i skazany 28 IV 1950 r. przez WSR w Katowicach na sesji w Bytomiu na 10 lat więzienia (NSW złagodził karę o połowę); zmarł w więzieniu w Raciborzu 12 XII 1952 r. wieku 24 lat;

Stanisław Chmielewski, ur. w 1896 r. w Pogorzeli, pow. miński; aresztowany przez PUBP w Mińsku Mazowieckim za czynny opór wobec przymusowej kolektywizacji wsi; 27 X 1950 r. skazany przez WSR w Warszawie na 8 lat więzienia (NSW złagodził karę do 3 lat); osadzony w Centralnym Więzieniu Warszawa II Gęsiówka, a następnie w Raciborzu, gdzie 17 X 1951 r. zmarł w wieku 54 lat;

Adam Kondracki (IPN)/fot. Agnieszka Połowska, Adam Kondracki, Marcin Żukowski (IPN) / BPiI
10.11.2020

Ryszard
Chrzanowski zbliz2,
ze zb. Elzbiety
Paszkiewicz

Wacław Laskowski
zbliz2, ze zb.
Krystyny
Wielechowskiej

Jan Kwak zbliz2, ze
zb. Tomasza Kwaka

Kalendarium

in Prac

Rok 2003

Rok 2006

Rok 2007

Rok 2008

Rok 2009

Rok 2011

Rok 2012

Rok 2013

Rok 2014

Rok 2015

Rok 2016

Rok 2017

Rok 2018

Rok 2019

Rok 2020